

Питомець Артем Валерійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та
адвокатури, , адвокат*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АДВОКАТОМ- ЗАХИСНИКОМ ДИСКУСІЙНИХ НОРМ КПК НА КОРИСТЬ КЛІЄНТА

Хоча новий Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) є прогресивним на сьогоднішній день та докладно регламентує процесуальні дії в рамках кримінального переслідування про те на практиці досить часто виникають ситуації що дають можливість неоднаково застосовувати одні і тих же норм КПК. Тому в процесі адвокатської діяльності було б професійно неправильно не виявляти й не застосовувати недосконалі положення КПК для захисту.

Спочатку потрібно звернути увагу на положення КПК щодо обов'язку суду роз'яснити обвинуваченому суть обвинувачення. Частина 1 ст. 348 КПК України встановлює, що після оголошення обвинувачення головуючий встановлює особу обвинуваченого, з'ясовуючи його прізвище, ім'я, по батькові, місце і дату народження, місце проживання, заняття та сімейний стан, роз'яснює йому суть обвинувачення і запитує, чи зрозуміле воно йому, чи визнає він себе винним і чи бажає давати показання.

Дивно те, що законодавець не зазначив, яким чином суд має роз'яснювати суть обвинувачення, що має робити суд, якщо обвинувачення особі незрозуміле або обвинувачений взагалі не відповідає на це питання суду.

Проте без виконання такого формального обов'язку (роз'яснення суті обвинувачення) суд позбавлений можливості рухатись далі в процесі. Адже п.1 ч. 3 ст. 42 КПК встановлює, що обвинувачений має право знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють,

обвинувачують. У свою чергу, неконкретність і незрозумілість обвинувачення є порушенням п. "а" ч. 3 ст. 6 ЄКПЛ, а також права на захист.

Через нерозуміння суті обвинувачення, особа не може реалізувати такі права, як давати пояснення, покази з приводу обвинувачення (п. 5 ч. 3 ст. 42 КПК), надавати чи не надавати докази (п. 2 ч. 4 ст. 42 КПК) тощо.

Також виникає питання, чому законодавець поклав функцію роз'яснення обвинувачення на суд, а не на сторону обвинувачення. Адже дане положення не відповідає вимогам рівності сторін і змагальності процесу.

Існуюче положення ч.1 ст. 348 КПК України дає підстави адвокату використовувати його на користь позиції захисту. Бо якщо за таких умов судпродовжує вести процес, це надає можливість заявляти про порушення права на захист і належну правову процедуру.

Які в такому випадку у суду є інші можливі шляхи дій, у КПК чітко не зазначено.

Також хотілось би відзначити положення щодо роз'яснення обвинуваченому права на суд присяжних. Так, ст. 384 КПК визначено, що прокурор, суд зобов'язані роз'яснити обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі, можливість та особливості розгляду кримінального провадження стосовно нього судом присяжних. При цьому письмове роз'яснення прокурора додається до обвинувального акта і реєстру матеріалів досудового розслідування, які передаються до суду. Суд також зобов'язаний роз'яснити право на розгляд справи судом присяжних під час підготовчого судового засідання та у разі, якщо обвинувачений заявить таке клопотання, призначити кримінальне провадження до розгляду саме таким складом суду.

Інформування обвинуваченого про можливість розгляду кримінального провадження щодо нього судом присяжних ще до початку судового розгляду надасть йому можливість підготуватись до реалізації такого права і його рішення з цього питання буде виваженим та обґрунтованим. Тільки у такому випадку будуть дотримані засади

кримінального провадження, в тому числі й забезпечення права на захист, а судовий розгляд буде справедливим.

Але як показує практика, прокурори не завжди роз'яснюють обвинуваченому можливість та особливості розгляду кримінального провадження стосовно нього судом присяжних та не долучають відповідне письмове роз'яснення до обвинувального акта і реєстру матеріалів досудового розслідування.

Суд першої інстанції в ході провадження не тільки не виправляє ці недоліки, але й сам припускається порушення вимог ч.1 та 2 ст.384 КПК.

Тому адвокат, керуючись Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1948 року і положеннями КПК, повинен використовувати їх для захисту своїх клієнтів.

Право на суд присяжних обвинуваченого у вчиненні злочину, за яке передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі, повинно міститись у переліку прав обвинуваченого, які закріплені у письмовій пам'ятці про права та обов'язки.

Порушення такого права свідчить про невиконання прокурором, судом вимог ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1948 року, яка гарантує право кожного на розгляд його справи в порядку кримінального провадження судом, утвореним відповідно до закону, і є порушенням права на розгляд його справи судом, визначеним законом.

Невиконання прокурором вимог ст.384 КПК, в силу вимог п.3 ч.3 ст.314 КПК, є підставою для повернення обвинувального акта прокуророві. Невиконання судом під час підготовчого судового засідання вимог ст.384 КПК є безумовною підставою для скасування судових рішень вищими судами.

Отже, зазначені спірні положення КПК України мають бути врегульовані більш чітко. Поки цього не сталося, такі суперечності мають бути використані стороною захисту.